

Megkezdődött a gyümölcsfa oltványok, csemeték kitermelése!

A gyümölcsfaiskolákban elkezdődött a csemeték, oltványok, gyümölcstermő cserjék kitermelése, így ettől az időszaktól kezdve számíthatunk telepítésre alkalmas ültetési növényanyagra, melyhez ezúttal ültetési tanácsokkal is segítünk.

Kitermelésre váró gyümölcsfa oltványok (fotó: Komma László)

A kertészet, vagyis a kertészeti termesztés legspeciálisabb, a legtöbb felkészültséget és főleg a legnagyobb előre gondolkodást igénylő ágazata a faiskolai termesztés. Amit a kertészet nehéziparának is szoktunk nevezni, mert alapanyagot állít elő. Ahogy a nevében is benne van, faiskola, vagyis a növények iskolázását, nevelését jelenti, ami a nevelés befejezésével ültetési növényanyaggá válik, amivel aztán gyümölcsültetvények telepítését teszi lehetővé.

Az üzemi gyümölcsültetvények, de döntően a házikertek ültetési anyaga is gyümölcsfaiskolából származik, vagyis **olyan gyümölcsöket tudunk fogyasztani és a feldolgozó konzervipar számára biztosítani, amilyen gyümölcsfajták ültetési anyagát nevelik a faiskolák.** Tehát beláthatjuk, hogy a hazai és nemzetközi gyümölcsfaiskolák szerepe és felelőssége a hazai gyümölcs kínálat és szortiment tekintetében egyedülálló. A fajtaelőállító nemesítőkkel állandó, naprakész kapcsolatot kell tartani, keresni kell az újdonságokat, a betegségeknek részben ellenálló, és a hazai klímában megbízhatóan termő fajtákat. A megfelelő fajtából érési sorra van szükség. Szükséges a szaporított fajták termesztési tulajdonságainak ismerete, ami alapján az adott fajta egyáltalán ajánlható telepítésre. Tehát a jövőbe látás képessége is nélkülözhetetlen egy faiskolai vezetőnek.

A természetes lombhullást üzem- és munkaszervezési okok miatt, gyakorlatilag nincs lehetőség bevárni, így a biológiailag beérett vesszőjú növényanyag kitermelésre alkalmas. Azonban így is nagyon rövid idő áll rendelkezésre, mert őszi telepítés esetén, a fagyok kezdetéig a kitermelt növényanyagot még el is kell ültetni.

A kitermelés előtt a leveles gyümölcs oltványokat minden esetben lelevelezni szükséges, ami jelentős kézi munkaerőt igényel még napjainkban is. Erre elsősorban növényélettani okok miatt van szükség, ugyanis a szabadgyökérrel kitermelt leveles oltványok, egyszerűen kiszáradnának a levelek általi párologtatásuk miatt.

Kitermelés előtti kötelező lelevelezés (fotó: Komma László NAK)

A lelevelezést követően a kitermelésre előkészített oltványokat, a kötegelésnek megfelelően jeltáblával látják el, segítve a kötegelők munkáját és a fajtakeveredést elkerülve.

Hivatalos jeltábla, ellenőrzött faiskolában (fotó: Komma László NAK)

A kitermelés összekapcsolt munkafolyamatok összesége, melynek főszereplője a traktor után kapcsolt speciális rázóvillás kitermelőeke, majd az alávágott és kiemelt oltványok kézi kötegelése és szállító eszközre rakása.

A kitermelés munkafolyamatai (fotó: Komma László)

A kitermelést és szállítóeszközeire rakodást követően mielőbb az előkészített vermelőbe szállítják az ültetési növényanyagot, és azonnal megkezdik az oltványok szakszerű vermelését, beöntözését, így elkerülve, minimalizálva a növények száradását.

Gyümölcsfa oltványok vermelése (fotó: Komma László NAK)

A kitermelés utolsó munkafolyamata az ültetési növényanyag vermelésével befejeződik. Azonban, hogy a faiskolában szakszerűen kitermelt több évig nevelt növény a telepítőnél, házi kert tulajdonosnál is életképes

maradjon és a megeredés biztos jelét adja azzal, hogy tavasszal kihajt és leveles hajtást hoz, ahhoz néhány dolgot be kell tartani.

Ehhez kívánunk néhány hasznos tanáccsal szolgálni és felhívni a gazdálkodók figyelmét, hogy az őszi telepítés minél eredményesebb legyen.

Célszerű minél hamarabb elkezdni és befejezni az ültetést, hogy az elültetésre került növényeknél a begyökeresedés az elültetés után elinduljon, ami az eredés szempontjából fontos tényező. Az őszi ültetés ideje a lombhullástól a fagyokig terjedő időszakra korlátozódik, fagyos időben és talajban mindenképpen kerüljük az ültetést.

Konténeres gyümölcstermő növény, mely burkolt gyökérzetű elvileg bármikor ültethető, de ez csak elvileg igaz, a gyakorlat azt mutatja, hogy ez esetben is biztosítsunk a növény számára elegendő időt, hogy a talajban a begyökeresedés még a fagyok érkezése előtt megindulhasson. Ellenkező esetben csökkent eredménnyel számolhatunk.

Egyéves konténeres dió oltvány (fotó: Komma László)

Döntően szabadgyökerű növények kerülnek kitermelésre a gyümölcsfaiskolákból, mely növényanyag fokozottan érzékeny az ültetésre. A kitermeléssel párhuzamosan a faiskolák a növényeket folyamatosan a vermelőbe viszik, ami tulajdonképpen a gyökerek légmentesen földdel, vagy egyéb közeggel való takarását jelenti, így megakadályozva a gyökérzet, illetve a növények kiszáradását.

Általánosságban elmondható, hogy valamennyi gyümölcsfajunk, ősszel és tavasszal is ültethető. Azonban, ha a kérdést szakmai oldalról a növény szempontjából vesszük figyelembe, akkor már közel sem ennyire egyszerű a

válasz. **Az ültetés időpontja** a növényélettani sajátosságok alapján attól függ, hogy az adott faj mennyire érzékeny az átültetést okozó stresszre, illetve, hogy mikor indul meg az új gyökérkezdemények (hajszálgyökerek) fejlődése. A fás gyümölcsfajok közül a csonthéjasok és a fatermetű héjasok őszi gyökérképződése nagyon vontatott, ami, ha kedvezőtlen tényezőkkel (hideg, száraz talaj, sérülések, szakszerűtlen ültetés stb.) párosul akkor még inkább felerősödik. A jelenség genetikailag kódolt, mely bonyolult biokémiai folyamatoknak tulajdonítható. Erre itt most nem térünk ki.

Annak ellenére, hogy a talajban elegendő nedvesség van, **fiziológiai kiszáradás** lép fel, mert a növények nem, vagy csak nagyon kevés új hajszálgökeret fejlesztenek, ezért vizet nem tudnak a talajból felvenni és így a növények tavaszra jellemzően kiszáradhatnak. A téli fiziológiai kiszáradásra az ősszel ültetett mandula, őszibarack, kajszi, dió és a gesztenye a legérzékenyebbek, ezért ezen fajokat ajánlott tavasszal ültetni. Az almatermésűeknél, bogyósoknál (kivételez a szamóca, melyet tavasszal, vagy nyár végén ültetünk, frígó vagy leveles palántaként) az őszi telepítés a kedvezőbb. A berkenyét és a bodzát is - gyakorlati megfigyelések alapján - érdemesebb ősszel telepíteni.

A több évig konténerben tartott növények ültetését minden esetben kerüljük a konténerben körbefutó, egymást fojtogató gyökerek és az elöregedett gyökérzet miatt. Az ilyen gyökérzet felszívó gyökereket alig tartalmaz, emiatt gyakran nagyobb kockázatot jelent, mint a szabadgyökerű ültetése.

A faiskolából elszállítva a növények gyökérzetét benedvesítés után lehetőleg műanyag fóliába csomagoljuk a kiszáradás megakadályozása végett, bármilyen rövid távolságra is szállítsuk. A megérkezés után érdemes a gyökerek metszlapját éles, fertőtlenített metszőollóval minimálisan után vágni és a kitermeléskor sérült gyökérrészeket az egészséges részig visszavágni. A visszavágás után ajánlott 1 napra tiszta vízbe állítani a gyökereket, hogy az esetleges vízvesztésüket pótolni tudják. A felszívás után azonnal verméljük el az ültetési anyagot, lehetőleg nedves homokba vagy morzsalékos talajba légmentesen tömörítve, majd alaposan öntözzük be a vermelt növényeket. Figyeljünk arra, hogy a vermelőből szakaszosan vegyük ki a növényeket és a lehető legrövidebb idő alatt ültessük el, ezzel is minimalizálva a kiszáradás veszélyét. **A szakszerű ültetésre** mindenkor figyeljünk és tartassuk is be, mert a megeredésnek ez az alapja.

Hiába a gondos kitermelés és az azt megelőző többéves nevelés munkája, ha nem figyelünk oda minden mozzanatra, amíg a növény elültetésre kerül. Miután élő növényanyagról van szó, ezt mindenkor vegyük figyelembe. Egyszerűen fogalmazva, nem tehetjük le a sarokba, mondván, ha lesz időnk, majd ránézünk.

Ültetőléc használata, gyümölcsfa oltványok ültetésénél (Fotó: Komma László)

Az ültetésnél célszerű ültetőlécet használni, mellyel a tőhely és az ültetési mélység pontosan tartható. A mély és magas ültetés egyaránt rontja a későbbi eredést. Az ültető gödörbe célszerű starter és burkolt, folyamatos feltáródású műtrágyát helyezni a gyökérzet környezetébe, a gyártó által ajánlott dózist figyelembevéve, továbbá érdemes 1-2 dkg talajfertőtlenítőt is az ültetőgödörbe helyezni. Szerves istállótrágya és növényikomposzt is helyezhető az ültetőgödörbe, azonban kellően érett legyen, gyökérvérvől mentes és ügyelni kell rá, hogy közvetlenül a szabadgyökérzettel ne érintkezzen. Az ültetés után a **gyökérnyak (szemzési hely)** gyökérnyakba szemzés esetén, **egyvonalon legyen a talajjal**. A gyökeres dugvány csemetéket mélyebben ültetjük a jobb bokrosodás és a későbbi tőhajtások, tősarjak megújulása végett. Ugyanígy a magasan szemzett oltványokat is, az alany nagyobb gyökértömegének növelése érdekében. A szemzési hely azonban mindig legyen a föld felett, mert csak így tudja kedvező hatását az alany az oltvány nemes részére kifejteni.

Ügyeljünk arra is, hogy a szemzési hely az uralkodó széliránnyal szemben álljon, ezzel elkerülve a nemes, illetve a fejlődő hajtás kitérését. **A gyökerekhez került földet, folyamatosan tömörítsük, légmentesen, majd alaposan öntözzük be, és kupacoljuk fel tavaszig.** Őszi telepítés esetén mindenkor érdemes törzsvédőt kihelyezni az oltványokra a vadkár, de az esetleges mechanikai sérülések ellen is. Szaghatáson alapuló vadriasztók is jó hatásúak, akár a fára, csemetére, vagy kerítésre helyezve. A tél folyamán azonban időközönként cseréljük, mert elveszíti a hatását.

Vegyük azt is figyelembe, hogy **a fiatal oltványok télen is, folyamatosan párologtatnak** és kevés a felszívó gyökérzet, így amennyiben száraz a talaj, csapadék és fagymentes a tél, úgy élettani okokból a tél folyamán is szükséges lehet két – három alkalommal öntözni. Sajnos az utóbbi években egyre inkább ilyenek a telek.

Csak ellenőrzött, **hivatalos faiskolából** vásároljunk gyümölcstermő növényeket, ahol az egészséges szaporítóanyag és a fajtaazonosság biztosított. Az ültetni kívánt gyümölcsfajta **termékenyülési viszonyairól mindig tájékozódjunk**, és amennyiben nem öntermékeny a fajta, úgy megfelelő pollenadó fajtát is kell ültetnünk, ami a kiválasztott fajtánkkal egyidőben virágzik. Ebben a faiskolák készséggel segítenek.

Bízgatunk minden gazdálkodót, hogy bátran ültessenek gyümölcstermő növényeket, melyek a hazai klímánkon különleges beltartalmi értékeket produkálnak, módot adva annak megtapasztalására, hogy a saját gyümölcsnek nincs párja. Ezt a már megjelent és több időszakban is benyújtható **Ültetvénytelepítési pályázat is segíti forrás biztosításával**. Továbbá joggal lehetünk büszkéek, hiszen minden egyes szakszerűen elültetett fa oxigént is termel, mely által nagyban **hozzájárunk az élhető környezetünk fenntartásához**.

Mindenképp vegyük figyelembe azt is, hogy a faiskolai ültetési anyagok előállítása 2–3, akár 4 évet is igénybe vesz fajtól-technológiától függően, ezért megfelelő gondossággal, precizitással ültessük a növényeket, hogy sok-sok éven át örömet lelhessük bennük. Reméljük, fenti tudnivalókkal hozzá tudunk járulni ennek sikeres elvégzéséhez. **Eredményes ültetést kívánunk minden kedves olvasónak és gazdának!**